

Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

SENYORIU DE LA VESCOMTAL FAMILIA MIRÓ

(Continuació)

La comtessa d'Urgell na Dolça, d'acord ab son marit, concedí, al 15 de les calendes d'Agost de 1171, al monestir de Solsona, el delme de tots llurs senyorius en aquest lloc, qual donació fou novament confirmada en 1197, a 9 de Juliol, pel comte Ermengol, el de Sant Hilari¹.

1) «Laudabilis est scripture custodia que emergentibus occurrit calumpnis et...(?) seriem in conmutabili loquitur ueritate. Et quem ad fallendum prona presens erans(?) firmata infirmare contracta pierumque discuciare nitiur hanc donacionis seriem dignum ducimus exorare, sciant igitur presentes et futuri quod ego Ermengaudus gracia dei Vrgellensis Comes, diuino caritatis intuitu bono animo spontanea voluntate, ob remedium anime mee et patris mei siue parentum meorum, per me et per omnes successores meos, laudo atque concedo domino deo, et ecclesie beate Marie Celsone, et petro dicti loci Celsone, et omnibus canonicis ecclesie presentibus et futuris, liberam prepositi eleccionem sicut a bona memoria papa eugenio et clementem dudum predicte ecclesie sine vindicta alicuius persone concessa est, et priuilegiis suis corroborata. Et quem eleccionis hanc libertatem asede romana censeat debita celebratione fuisse corroboratam, Volumus et promittimus eandem eleccionem per nos et omnes nostros liberam firmam et inconuulsam nullius hominis iugo obnoxiam omni tempore Inuiolabiliter obseruari, vt melius dici et intelligi potest, ad oppus et utilitatem Celsone ecclesie predicte et eiusdem loci canonicorum presencium et futurorum, Ita quod nemo ausu temerario contra presens factum venire presumat, sed semper firmum stabile et irrebocabile permaneat et perempniter valeat, preterea laudamus et concedimus et firmiter stabilimus, quod neque nos, nec successores nostri moriente preposito, omnes honores, et omnes res et possessiones ecclesie mobiles et immobiles, non emperemus, nec aliquam forciam, uel toltam ibi faciamus sed semper manuteneamus et deffendamus tam mortuo preposito, quam viuento cum omni integritate ad honorem et vtilitatem predicte ecclesie, Insuper etiam laudamus et concedimus, per nos et per omnes nostros sepe dicte Ecclesie Celsone et canonicis omnem decimam tocius nostre dominicature, quam nos habemus in toto termino de albella integre et sine aliqua diminucione, et hoc totum quod habemus in ipso

Es curiosa aquesta carta per una altra concessió que fa a l'iglesia de Solsona.

L'elecció de prelats y grans dignitats de l'Iglesia feta pel clero y poble, havia degenerat en avalots y sedicions, que havien causat grans trastorns a l'administració eclesiàstica. El IV concili de Constantinopla ja havia prohibit l'ingerencia laical; més, malgrat ell y l'arreglo de la tristament cèlebre qüestió de les investidures, fet per Calixte II, encara continuaven, ab el pretext de patronat, els grans senyors pertorbant la pau de les iglesies, singularment dels monestirs. Els comtes d'Urgell, seguint la costum general, mort el pabordre, s'emparaven de totes les rendes, honors y utilitats d'aquesta iglesia. Vetlladors celosos, els Papes, del remat que Déu els confià, no s'acontentaren ab les disposicions generals mentades, sinó que corrien també en busca de l'ovella esgarriada. Els papes Eugeni y Climens — serien Climens II y Eugeni III — concediren privilegi a l'iglesia de Solsona de que'ls eclesiàstics de la mateixa fessin l'elecció del pabordre llur sense intervenció de laica persona, y ells sols s'administrassin llurs béns durant la vacant. En aquest document el comte d'Urgell estableix, per ell y pels seus successors, que, mort el pabordre, totes les honors, totes les coses y possessions de l'Iglesia, tant mobles com immobles, no serien emparades, ni cap força ni tolt hi seria feta, ans sempre les mantindrien y defendrien, tant viu com mort el pabordre, a honra y utilitat de la predita iglesia, y no s'immiscuirien en les eleccions, procurant fossin fetes en plena llibertat.

Els senyors feudals d'aquest lloc foren els nobles barons del mateix titol que ab tanta honra se troben citats en alguns passatges

manso de dominico den Arbull. qui est in albella, cum decimis et censibus et vsanciis et seruiciis districtibus atque mandamentis, questiis, atque pregariis vt semper hoc tantum habeat iamdicta ecclesia et canonici ad faciendam omnem eorum voluntatem, sine aliquo retento quod ibi non facimus, vt melius potest dici et intelligi ad oppus et vtilitatem predictae ecclesie et canonicorum remoto omni enganno, Acta carta libertatis et concessionis vii ydus iulii Anno domini Millesimo centesimo nonagesimo septimo Sig ✠ num Ermengaudi Comitis qui hec laudamus et concedimus et propriis manibus firmamus testibusque firmare precipimus Sig ✠ num Vicecomitis Cardone Sig ✠ num petri de podio viridi, Sig ✠ num Guillermi de petra alta, Sig ✠ num Arnaldi destopaniano Sig ✠ num Raymundi de ribellis, Sig ✠ num Gombaldus de ribellis Sig ✠ num Guillermi de belueçer Sig ✠ num bernardi de granana istius facti testes sunt, Berengarius de vilasicha qui hoc scripsit et hoc signum ✠ apposuit».

Es trasllat autèntic fet al 1425 pel notari Jaume Lupper, ciutadà de Barcelona, qui'l copia d'altre ídem del 1312. — Arxiu Epal. de Solsona.

de l'història de Catalunya. Tenien en son escut «lo camper de or, sus ell 4 pals viureas de sabba», segons diu Mossèn Jaume Vila Ortiz y de Cabrera, en sa *Armeria Catalana*, llibre II, fol. 40. Faig aquesta cita per donar a conèixer tots els cognoms d'aquest autor, no referits per en Torres Amat en sa obra *Diccionario crítico de los escritores catalanes*. Escrigué sa obra en 1600, la qual se conservava en 1804 en el monestir de la Murtra¹, y actualment a Barcelona, en poder de persona intel·ligenta y amanta de la seva conservació².

Els documents d'aquest lloc se guarden en l'Arxiu episcopal de Solsona, comprenent els números del 4 al 11³.

UGERN

A l'onzena centuria no n'hi hauria prou ab escriure'l testament en presència de testimonis y ab la subscripció dels mateixos, sinó que, mort el testador, era precís que aquells prestessin sagrament sobre un altar en presència del jutge, com en la legislació goda, ab lo que's veu cal distingir el testament del sagrament entre'ls documents d'aquella època, essent aquest l'autorisació d'aquell.

Hem vist al parlar d'Abella'l detallat testament de na Ermessen, el qual sembla hauria d'esser suficient pera donar tota fè; més, morta al mes de Setembre de l'any següent a la seva otorgació, els marmessors Ramon Mir, Gerbert Mir, Pere Mir y Willelm Altemir, al 4 de les calendes d'Octubre de l'any XXXVI del rei Felip, prestaren sagrament, jurant per Déu sobre l'altar de Sant Salvador d'Ugern, en presència dels testimonis Bernat Ollomar, Mir Ollomar y Berenguer Suniari, qui ja ho foren en el testament, y per ordre del jutge Willelm, qui fou el receptor del sagrament «ordinante et recipiente uuillielmo iudice». Diu també que havien

1) Arxiu particular del Baró d'Abella, a Cardona.

2) Bonsoms: *Fragments de la Fiammetta y del Decamerone*, etc., en el *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, año VIII, pàg. 386.

3) Quan ja tenia acabades aquestes notes he trobat un document, de l'any 1506, en l'arxiu parroquial de Linya, segons el qual el donzell Pere de Brolio, senyor del castell d'Abeylla, y sa muller Sibila, establiren en enfiteusis una «baranda» de terra y vinyes d'aquest castell. Confrontava ab els masos de Duocastella, Anglerill, el camí que va de Linya a Berga y'l cingle gros que hi ha sota'l castell d'Abeylla. Aquest document me fa dubtar si'l Suniari Miró d'Abella prenia'l nom d'aquest castell, en qual país tenia grans alous, y no l'Abella de la Conca de Tremp, si bé que les possessions de Pere Mir, fill de Suniari, en l'Abella, eren en la de la Conca.

d'haver complert el testament dintre sis mesos «quitutores sumus et hunc iuramentum iuramus et infra VI. menses uentilauimus».

Aquest document m'inclina a creure que'l castell d'Ugern era'l lloc de residència d'aquesta noble família¹.

Sembla que a l'iglesia de Sant Cerní d'Ugern hi hauria hagut un cisma: un capellà posat pel senyor Ramon Ugbert y un altre pel bisbe Sant Dot. Aquell s'empararia dels delmes y primícies de l'iglesia, y d'aquí s'originarien les lluites entre'ls senyors y el bisbe. Al 8 d'Abril de 1111 el senyor Ramon Ugbert, sa esposa la senyora Adagnès y Bernat Rolan y sa muller Adalen, per ells y per tots els homes aleshores estants en el castell y vila d'Ugern, prometeren a Déu Nostre Senyor y a l'humil Verge Santa Maria'ls delmes y primícies de llurs senyorijs, y fins dels propis nodriments, y que otorgarien els seus testaments ab llur capellà de Sant Cerní, y que pera remei de ses ànimes donarien dels bens mobles a les iglesies lo establert per llur bisbe Hodo.

Es molt comú en els testaments dels sigles XII y XIII trobar-hi petits llegats de mitg a dos sous, ordinariament, a quiscuna de les capelles incloses dintre la diòcesis o parroquia gran, no bisbat, a la qual estarien sotmeses moltes altres parroquies, avui insignificantes capelles, lo qual seria probablement degut a una llei eclesiàstica establerta per Sant Dot, a la que sembla fer referencia aquest document. Aixís s'explica que poguessin viure'ls preberes y clèrics que residien en la multitud de capelletes, aleshores parroquies, que poblaven nostres montanyes.

Prometen també que ells no posaran capellà en la propria iglesia de Sant Cerní, y que sols hi tindran el posat pel bisbe, al qual donaran tots els drets y honors corresponents a un capellà, y senyalen a la llur iglesia trenta passes a l'entorn per sagrera, en propi alou de la mateixa. Les paraules «nostra ecclesia» y «sacrarium ad nostram ecclesiam» semblen indicar que ells l'havien construïda, y de més a més senyalant-li'l troç per cementiri. Aquesta propietat seria la causa per la qual voldrien posar-hi'l capellà, com a patrons, prescindint del bisbe, qui, no sé per quin motiu, s'hi oposava. Al confirmar en mans del bisbe'l delme de senyoria pera l'iglesia senyalen els termes d'aquesta, y són els següents: del terme de La Salsa cap a Vilaplana, cap a la Bena, coll de Guardiola, y passant pel camí públic pujava vers al coll de Ohadar(?) y fins a la Roca Sorigera, y davallava vers al riu d'Altés,

1) Arxiu Epal. de Solsona, plec d'Ugern. No es numerat encara.

quals aigües són la riquesa d'aquell poble agrícola per l'hermosa y fèrtil horta que ab elles cultiva¹.

Tot això'm fa creure que'l bisbe's trobaria en aquest lloc pera consagrar l'iglesia, per aquells construïda, ja que aquest document

1) «Hoc est translatum bene et fideliter factum .III. nonas Marccii. Anno ab incarnatione domini .M.CC.XXX.III. Igitur in dei nomine. Ego domnus Raimundi ugbert et coniuus eius domna adagnes. et Bernadus rodlan et coniuus eius adalen. nos insimul per nos et per omnes nos nostros et omnes alii homines qui stant hodie uel in antea in uillam in castrum uergno. Damus et concedimus et promittimus domini dei et beate Marie quod de ista hora in antea donemus decimas et primitias Sicut melius eas dare debemus de totos nostros dominicos et de nostro nodrimento siue de aliis hominis dicti de castrum uergno et fatiamus ei nostros testamentos cum capellano nostro de Sancti Saturnini. et quando de nobis minus uerit aprendamus nostram partem de nostro mobile et donemus per nostras animas quomodo noster episcopus hoc stabiliuit per ipsas ecclesias nomine hodo. et concedimus similiter quod de ista hora in antea non mitamus capellano in nostra ecclesia Sancti Saturnini nec retineamus nisi illum quem episcopus nobis dederit, et quod illum libenter accipiamus et donemus ei totos suos directos quomodo capellamus melius eos debet habere et quod teneamus eum ad suum honorem Secundum nostrum posse et quod non tollamus ei nullam causam de suis rebus in uita neque in morte. et nos supra scripti seniõres damus sacrarium ad nostram ecclesiam. Sancti saturnini .XXX. passos ecclesiasticos ingirum ad suum proprium alodem. Confirmamus itaque et concedimus ad supradicta ecclesia Sancti saturnini omnem decimum de nostros dominicos in manu et potestate domni odonis episcopi. Constituimus ei terminos idest salsa et peruenit auila plana. et uenit ad ipsa bena. et peruenit ad collo de guardiola. et peruenit per uia publica. et peruenit ad collo de ohadar (?). uel in roca sorigera et in flumine de altes. Quantum uero affrontationes includunt et isti termini ambiunt omnes qui infra os terminos laborauerint cum omnes decimas et primitias de omni re quod nominari potest dantur ad Sancti saturnini et ad suis clericis. et nullus omo uel feminas qui infra terminos constitutos. decimas au primitias usurpet. iram dei inueniat et cum iuda traditore in infernum demergat set semper integras perueniat ad nostram ecclesiam Sancti saturnini quisquis usurpare et furauerit decimas et primitias omnia accepta reddat in quadruplum et si contemserit excommunicatus sit et aliminibus Sancte dei ecclesie sit extraneus. facta carta ista. et ipsa donatio .VI. idus aprelis. anno tercio regnante leouico rex. Sig ✠ num domnus Raimundi ubert. Sig ✠ num domna adagnes. Sig ✠ num Bernat Frodlan. Sig ✠ num domna adalen. Sig ✠ num Raimundius Guillelmi. Sig ✠ num Guillelmi. de peguera. Sig ✠ num Ricard cleranensium. Sig ✠ num Odoni episcopi. nos mandauimus ista carta donatione scribere et testes firmare rogamus. Sig ✠ num dalmat. Bernat. Sig ✠ num Mir, giribert. Sig ✠ num petro. Mironi. Sig ✠ num Oromir. testes sunt uisitores et auditores = Bernadus Sacer rogatus Scripsit ✠ die et anno quod supra. Arnaldus de tolone capellanus de altes qui hoc translatum scripsit. et hoc Sig ✠ num impressit. G. presbyter de ourone qui istum translatum firmaui et hoc sig ✠ num impressit. Sig ✠ num bernardo capellano dessalssa ✠».

Arxiu Epal. de Solsona, plec d'Ugern. No es numerat encara.

ve a ser com una carta de dotació, y el senyalar els trenta passos per sagrera acostumava fer-se en aquestes solemnitats. Mostra clarament aquest document les divergències ab el bisbe, les quals serien, tal volta, solament per disputar-se'l dret de patronat.

LA SALSA

En el mateix plec de documents d'Ugern n'hi ha dos del poble vehí La Salsa, que no vull passar per alt.

En 1025, al 24 de Setembre, Galindo, «monachus et sacer», va donar al cenobi de Sant Andreu de Sentelles — quals ruïnes poden visitar-se avui encara en la pagesia que hi ha sus l'aiguabarreig del Segre ab les aigües que s'escorren per la vall de Lavansa — el propi y franc alou que posseïa en el castell y termes de Salsa y en la vila de Saranana, ab ses cases, horts, arbres, vinyes, llinars, canamars y tots y sengles drets que hi posseïa, ab lo qual mostra que en aquesta fetxa ja seria ben repoblada aquesta montanya, o sia'l territori comprès entre les valls de Lavansa y les de la Ribera Salada. Suscriu el document el comte Ermengol¹.

En 1133, 2 idus Abril, el bisbe d'Urgell Pere va donar a l'iglesia y canònica de Santa Maria de Solsona l'iglesia de Sant Cerní d'aquest lloc, junt ab la de Sant Martí de Guspí, ab les

1) «In nomine domini ego galindus monachus et sacer. facio karta elemosinaria ad domum sancti andree apostoli cenobii. sentelles. manifestum est enim quia placuit in amis meis et placet nullius quogentis ingenio. set es propria es pontanea hoc elegi bona uoluntas. ut facio karta elemosinaria ad domum sancti andree. de ipsum meum alaudem proprium franhum. qui mihi atuenit de parentorum. uel. de comparacione. uel. de quaquumque uoces. Et est in comitatum urgellensis. in kastrum salsa. uel. in suas fines. uel. in sara. nanna. id sunt. kasasas kasalibus. ortis. ortalibus. arboribus. terras. et uineas. linares kannamares. cultum. uel. erenum. et sua superposita. cum exio et regresio. et petras petraribus. propter remedium anime mee in tali uidelicet racione dum uixero ego galindo. sic teneo in seruicio sancti andree. et afronta ipsa ehc omnia de parte orientis. in serra auichone. et de occiduo. in ipsa uia qui pergit ad ipsas churtes. et de circi in ipssa uilla de sarannana. et de meridie in riuo autès. Quantum infra istas afrontaciones includunt sic dono..... ipsum meum alaudem. ad domum sancti apostoli. et a fratres ibi seruientes ab omni integritate. et est manifestum. si quis contra ista karta uenerit ad inrumpendum. non ohc ualeat uindikare. sed in duplo uobis componat. et in antea ista karta firma et stabilis permaneat omnique tempore. Facta ista karta donacionis. uiii. kls. october anno xxiiii regnante rotberto rege. = Sig ✠ num galindo qui ista karta ragoui scribere et testes firmare. = Sig ✠ num mir. = Sig ✠ num salamone. = Sig ✠ num uuitardo. = ✠ ERMENGAVDVS CHOMES ✠ = Oruc prbr. scripsit ✠ die et anno quod supra.»

demés iglesies sufragànies, de consell dels canonges d'Urgell y parroquians d'aquests llocs¹.

Com el cenobi de Sant Andreu havia arribat a una gran pobresa² y tal volta en aquesta data ja era extingit, no podrien servir l'iglesia de l'alou de La Salsa, per qual motiu els parroquians acudiren a llur bisbe, qui, pera que sigués millor servida, l'entregà al monestir de Solsona.

MADRONA

En 1559, en Joan de Josa y Cardona's titula senyor de les baronies de Madrona, Altés, Ciuró, Ugern, Castellar y Pinós³, y la de La Salsa, segons altres documents, de quals baronies en Guillem Ramon de Josa y de Peguera, en 1680, per la seva mare, na Marina, viuda de Joan de Josa, domiciliats a Barcelona, féu cabrevar els rèdits⁴.

Encara que del castell de Madrona, que formava part de les referides baronies, no n'he trobades notícies en aquest arxiu, meix un record per l'esvelt temple, sobre qual espatller s'apoiava

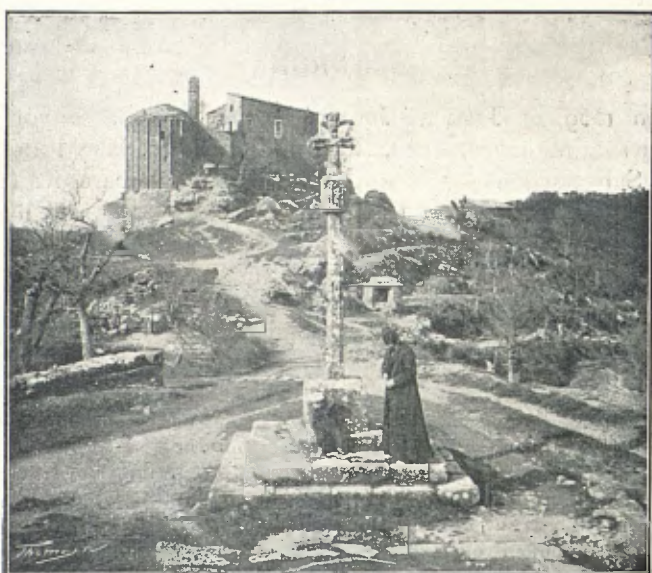
1) «In omnipotentis dei nomine. Ego petrus dei dispositione urgellensium presol. per hanc scripturam mee donationis. dono ecclesie S. marie celsone et eius canonicæ. ecclesiam S. martini de albespi. simul cum ecclesia Sci. saturnini de salsa. cum omnibus aliis ecclesiis que infra terminos istius castris sunt uel in antea erunt. cum consilio canonicorum sedis urgelli. et cum consilio parrochianorum istorum honorum. Dono quidem prephatas ecclesias iam dicte S. marie celsone et eius canonicæ. hoc est cum, terris et uineis. cum decimis et primiciis. seu cum oblationibus uiuorum uel defunctorum. nec non cum stabilimento clericorum. et seruiciis eorum. Sicut superius scriptum est indominium et potestatem trado prenominate Sce. marie celsone et canonicorum eius ad habendum et possidendum omni tempore. Si quis contra hanc cartam uenerit ad inrumpendum non hoc ualeat uendicare sed componat in quadruplum. quod nitebatur auferre. set semper habeat eas S. maria celsone salua reuerencia sedis urgelli et episcopi et canonicorum eius. = Actum est hoc .II. idus aprilii. Anno .M.C.XXX.III. incarnationis xpi. Sig ✠ num petri episcopi. Qui hanc scripturam scribere iussit et manu propria firmauit et subscriptis testibus firmare mandauit. Sig ✠ num petrus guilelmi archi diachoni. Sig ✠ num bernardi de benauent. Sig ✠ num guilelmi de torroia. Sig ✠ num Geraldi archidiachoni. Sig ✠ num berengarii. Sig ✠ num Raimundi umberti. Sig ✠ num Guilelmi filii eius. Sig ✠ num Petri berengarii. Sig ✠ num arnalli Berengarii. Sig ✠ num Raimundi udalgarii. Sig ✠ num ermesendis uxoris eius. = Arnallus presbyter qui hoc scripsit ✠ die et anno notatus superius.»

2) Villanueva: *Viage literario*, etc., vol. XXII, pàg. 18.

3) Arxiu parroquial de Madrona.

4) Arxiu Episcopal de Solsona, «Capbreu de la Baronia de Ugern y la Salsa».

l'antic castell, convertit avui en pagesia, del qual sols roman una presó, que en sa primitiva forma no tenia altre accés que la llosa que cloïa la part superior de la cúpula, ni altre respirall que'l forat d'alçar la llosa. Es aquella, obra romànica del segle XIIe, segons sembla, ab pintures murals de la següent centuria, que acaben de perdre-s, y té la particularitat de donar-nos noticia de l'arquitecte

ANTIGA IGLESIA DE MADRONA

que va construir-la, anomenat Miró. En una cariàtide, única que en forma de pelmode sostén l'arc de la cripta, s'hi llegeix «MIRVS ME FECIT».

Aquest temple al segle XVIIIe fou exacrat, per haver-sen construït un altre de més espaiós a uns doscents metres de l'anterior. En 1771 se féu el contracte ab el mestre d'obres, al qual donaren mil siscentes lliures pel treball de picar y atallantar la pedra, transportar-la y aparedar-la. La calç, cíntrics y demás treball de fuster, anava a càrrec de l'obra de l'iglesia. Devia haver-la terminat en quatre anys, lo que segurament no compliria, puix en la fatxada hi ha la data de 1776, y en la casa rectoral, que fou feta en altra contracta, la de 1787¹.

1) Arxiu parroquial de Madrona.

ALTÉS

El castell d'Altés, del qual prenia'l nom la Ribera Salada, anomenada antigament d'Autés, diu un document de principis del segle XII que estava dintre'l terme del d'Ugern, y un altre de cent anys més ençà ja'l circumscriu dintre'ls termes dels de Montpolt, Frexa, Pampa, Castellar y Ceuró.

Aquest castell, qual nom se troba escrit ab les variants d'Aotés, Autés, Adtés, Azautés, Adaltés y Altés ja al segle XIII, havia estat també del senyoriu de la familia Miró.

Al 27 d'Octubre de 1118, Arnau Guitart y sa muller Karitat donaren a la canònica de Solsona l'iglesia construïda en aquest castell baix l'advocació de Sant Pere, ab totes les iglesies construïdes y construïdores en el seu terme, ab els alous de Gavarnet, Creixell y el de Guillem Galindo, qual donació suscritgué'l bisbe d'Urgell Pere, y volent ésser sebolit honrosament en la mateixa¹. No sé si aquesta donació no arribaria a efectuar-se corporalment o bé'l monestir de Solsona tornaria a vendre-se-la, ja que cinquanta anys més ençà Arnau d'Altés, en 1172, tornà a fer donació de la mateixa al monestir de Solsona. Es curiosa aquesta donació, per quant hi estableix una especie de patronat a favor seu y dels parroquians, ja que vol que'l clèric, que tots temps hi sia posat pels canonges, sia ab l'aprovació d'aquells «... ad laudamentum Arnalli et aliorum paroquianorum...»².

1) «In Dei Omnipotentis nomine Ego Arnallus guitardi et uxor mea karitas Donatores sumus ecclesie Sancte Marie celsone et eius canonice. ecclesiam Sancti Petri de castro azautés cum omnibus aliis ecclesiis que sunt aut erunt in antea in terminibus iam dicti castri cum omnia que hodie habet uel in antea deo adiuuante acquirere potuerint, etc... Sunt namque hec omnia quod superius resonat in comitatu urgelli siue infra terminos iam dicti castri azautés. siue in terminos castri ugerni. Sicut superius scriptum est de nostro iure in dominium et potestatem tradimus omnia suprascripta predictae Sancte Marie et eius canonice ad habendum ac possidendum omni tempore sine ulla inquietudine. Et ob hoc facimus ut ipsa dei genitrix intercedat pro nobis ad dominium ut omnibus nostris culpis dimitat in hoc seculo atque in futuro. et corpus meum quando obierim ex hoc seculo ibidem loco siam sepultus ad honorem. etc... Hoc totum quod superius est insertum dimitto ut in omni tempore faciant canonici Sancte Marie bene et non male in loco illo. = Acta est ista carta donationis .vi. k. nouembris, Anno .XI. Ledouici regis. etc... Sig^X num Raimundi guitardi prepositi Sancte marie. etc... Sig^X num Petri episcopi urgellensis ecclesie...»

2) «Sit notum cunctis tam presentibus quam futuris Qvaliter ego Arnallus de altés dono. difinio. laudo et concedo. domino deo et S. Marie celsone et

Al 7 de les calendes de Maig de l'any 1215, na Bruna y el seu fill Guillem de Rochafort vengueren a Bernat de Zodró tots els drets que tenien al castell d'Altés «...cum introitibus et exitibus suis et cum omnibus uocibus et directis et cum aempriuis et cum redditibus et exitibus... et cum senioratico et cum omnibus iuribus que nobis uel nostris pertinent...» per trescents trentacinc sous barcelonesos. Però'l verdader senyor feudal era en eixos temps Bernat de Cornellana, qui en 1228 va entregar-lo a Berenguer de Gradano pera que'l posseís en feu, com els seus antecessors l'havien posseït pels d'aquell, junt ab lo que'l cavaller d'aquest, Ramon de Prenyanosa, per la donació que'ls seus pares Berenguer y Dolça de Cornellana havien feta a la muller del referit Ramon, na Romana. Va donar-li ab tots els censos, usatges, serveis, districtes, manaments y ab tot dret y domini, reservant-se pera sí'l dret y domenge de senyor, per qual concessió va rebre del mentat Gradano cent setanta sis sous de bona moneda d'Agramunt¹.

canonicis eiusdem loci. ecclesiam Si. Petri de castro adaltes cum decimis et primiciis ei oblacionibus tam minorum quam mortuorum. et cum uniuersis que predicta ecclesia usque hodie adquisiuit. uel in antea deo adiuuante acquirere poterit. Tali uidelicet condicione ut petrus clericus qui modo tenet ipsam ecclesiam habeat eam in uita sua per Sanctam Mariam et domnum prepositum et canonicos. S. Marie ad seruicium eorum et ipsi canonici habeant capellaniam de predicta ecclesia sicut unquam melius habuerunt. Post obitum uero petri mittant ibi clericum canonici S. Marie qualem uoluerint ad laudamentum Arnalli et aliorum parochianorum ipsius ecclesie. Preterea ego Arnallus prenominate dono et concedo domino deo et S. Marie celsone et canonicis eiusdem loci in perpetuum. omnia alaudia mansos. terras vineas decimas uel omnia que sancta maria habet infra terminos de altes. ut habeant canonici Sancte Marie francum et legitimum omni tempore. Sicut superius scriptum est sic dono prefata omnia Sancte Marie celsone et canonicis iamdictis. ob remissionem peccatorum meorum et omnium parentorum meorum. ut Sancta dei genitrix succurrat mii in omnibus necessitatibus meis. et ut ipsi canonici diligant et honorificent ecclesiam superius nominatam. et clericos qui ipsam ecclesiam seruiert. = Factum est hoc .III. kalendas Julii. Anno .M.C.LXX.II. incarnationis Xi. Sig ✠ num Arnalli. Qui hoc mandauit scribere et firmari. et testes ut firmarent rogauit. Sig ✠ num bernardi de altes. Sig ✠ num Cvatimos decampa badal. Sig ✠ num bernardi de puil. Sig ✠ num Carbonel de qual. Sig ✠ num Arnalli de pug. = Sig ✠ num raimundi canonici. Sig ✠ num mauriui. Testes sunt. Sig ✠ num Petri clericus de altes. = Gvilhelmus pbr. qui hoc scripsit et hoc signum impre ✠ sit. »

1) «Notum sit cunctis quod Ego bernardus de corneliana per me et per omnes meos Dono. Laudo. et Concedo atque Reddo, et cum hoc presenti instrumento publice confecto Corporaliter trado. uobis Berengario de gradano et uestris. ipsum Castrum de altés. sicut antecessores uestri tenuerunt et abuefunt per antecessores meos in feudum. cum hoc quod Raimundus de prinio-

Grans danys hauria causat en Pere de Josa al noble en Peramola en els castells de Cambrils y Montpolt, ja que per ressarcirlos-hi li assegurà dos mil sous malguresos en el castell d'Altés o d'Odró (Ceuró), y també ab els mateixos li assegurà la fiança de doscents morabatins que per ell havia feta'l comte d'Urgell, y també li respongué de tots els danys que per aquesta se li haguessin poguts seguir. Cap d'abdós castells posseía encara en la data del document a que'm refereixo, 11 Juliol 1212, y no sé per quin títol, diu que'n posseirà un solament, a coneixença d'en Guillem Ramon de Josa, Pere de Llobera y Ramon Galceran, batlle de Solsona, y aquell que sia serà l'entregat an en Peramola. Diu que aquest sols podrà posseir-lo quan sia satisfet de la referida quantitat, a coneixença també dels mentats cavallers, tot lo qual prometé fer mantenir contra tothom el vescomte de Cardona Ramon Folch'.

nosa miles uester ibi tenebat et tenere debebat per uos et antecessores uestros. et per me et cum hoc quod berengarius de corneliana pater meus et mater mea Dulcia dederunt Romane uxore Raimundi de prinionosa. Hec omnia superius dicta. laudo et concedo uobis et uestris ut semper ea teneatis et habeatis in feudum per me et per omnes meos. cum potestate ipsius Castri de adts. et cum Censibus et vsaticis atque seruiciis. districtis atque mandamentis. et cum omni iure et dominio. quod ibi debetis per me habere et tenere. et cum omnibus aliis superius dictis que Raimundus de prinionosa et uxor eius Romona ibi tenebant per me et per uos. ut semper teneatis et habeatis ad faciendam omnem uestram uestrorumque uoluntatem in perpetuum. saluo tamen meo iure et dominio in omnibus. Et promito esse inde uobis et uestris. fidelem et legalem guirens. bona fide et sine omni enganno. ut melius potest dici et intelligi ad opus et utilitatem uestram uestrorumque remoto omni uestro enganno. Recepti a uobis pro predicta concessione et donacione .C.lxx.vi. sol. bone monete acrimontensis. De quibus mee uoluntati bene paccatus fui. et ideo renuncio omni excepcioni non numerate peccunie et doli. = Quod est actum .XII. k. Madii. Anno domini .M.CC.XX.VIII. Sig ✠ num bernardi de corneliana qui hoc laudo et firmo. Sig ✠ num berengarii de corneliana. Sig ✠ num Dulcie de corneliana matris eorum Qui hoc laudamus et firmamus testibus que firmare rogamus. Sig ✠ num Accuti baiul. R. fulchoni in celsona. Sig ✠ num arnal donzelli. Sig ✠ num Petri Arnaldi gerald. Testes sunt. Sig ✠ num arnaldi de pradell qui hoc laudo et firmo: = Berengarius de guanolor Qui hoc scripsit cum literis superpositis in .IIII. linea et hoc signum ✠ apposuit.»

1) «Nouerint vniuersi quod ego petrus de Josa per me et per omnes meos auctoritate presentis pagine publice confecte. debeo uobis enperamola et uestris et quibus uolueritis pro bono uestro postulantibus duo Millia sol. margl. ratione maleficii quod feci aput cambrils et mont polt. pro quibus duobus millibus sol. margl. obligo. et in returno uobis etiam in presenti assigno et uestris. castrum dautes. uel de odro. Illud scilicet castrum de istis duobus quod habere potero. Quod castrum de istis duobus quod habere potero ad cognicionem. Guilelmi Raimunde de Josa. petri de luparia. et R. gaucerandi baiuli celsone tantum et tandem teneatis usquequo de pre-

No serien de llarga durada les paus entre les cases senyoriales de Peramola y de Josa, potser tal volta perquè aquell voldria estar massa temps en possessió del castell, que tindria per en Pere de Josa, ja que al 3 dels idus de Juny de 1295, acompanyat del notari de Bagà y dos testimonis, se presentà en aquesta vila Bernat de Josa, de part de Guillem Ramon de Josa, y requerí a Galceran de Pinós perquè'l valgués de guerra contra'ls seus enemics, segons s'ho tenien promès en document fet entre'ls dos, y encontinent Bernat de Josa donà a Galceran de Pinós una lletra partida per alfabet, que deya com se segueix: «Denos en. G. R. de josa. salut e amors. fem uos saber qe moltes vegades vos auem reqest e pregat e demanat ab letres nostres e per mesatge. qe uos nos valguessets. ens defenessets. de nostres enemics edaqels qe nostre dret no uolguesen pendre o fer enons ho ayats ben ates. per qe encaraus pregam

dictis duobus millibus sol. margl. uobis et uestris plenius extiterit satisfactum. Et etiam si uos predictus peramola amplius mii accomodaueritis totum illud castrum quod de predictis duobus habere potero similiter obligo et assigno uobis et uestris pro illo mutuo. quod castrum etiam teneatis usqueque illa solutio uobis facta extiterit ad cognitionem similiter predictorum. Et si uos predictus enperamola incurratís aliquod dampnum uel grauamen super illa fiducia quam fecistis pro me domino comitti urgellensi. de ducentis morabatinis. totum habeatis uos et uestri super castrum dautes. uel castrum de odro, quod alterum duorum habere potero. et restituatis uobis et uestris absque aliqua contradicione. sicut superius est expressum. Et quantum ad hec omniapredicta et singula obseruanda ego dictus .p. de Josa. obligo uobis predicto peramola nobili et uestris omnia bona mea mobilia et immobilia habita et habenda uita et morte. Renuntiando omni iuri scripto ac non scripto. ecclesiastico aut ciuili. Et ad maiorem securitatem uestram uestrorumque saluamentum facio uobis dicto peramola homagium corporale. atque etiam iuro per deum et hec sancta quatuor dei euangelia. coram me posita. mea propria manu tacta; hec omnia predicta et singula attendere et adimplere. et nunquam in aliquo contrauenire. vnde nos Guilelmo Raimundi de Josa ad preces dicti .p. de Josa instituimus nos legalem fidemciam quod omnia predicta et singula faciam attendere et adimplere predicto .p. de Josa. Quod nisi faceret ero uobis dicto peramola et uestris coadiutor et vilitor ad dictum .p. de Josa constringendum omnia predicta et singula obseruare. et hoc sub obligacione omnium bonorum meorum mobilium et immobilium. Ita quod de hoc nulla racione ualeam excusari. Nos uero. R. dei gracia vicecomes Cardone. conuenimus et promittimus uobis emperamola et uestris. quod castrum dautes. uel castrum de odro alterum quorum dictus .p. de Josa nobis assignat pro omnibus et singulis supradictis faciemus tenere et habere in bona pace contra cunctos. Actum est hoc .v. Idus Julii. Anno dni .M.CC.lx. Secundo. Sig ✠ num petri de Josa debitoris Jurantis. Sig ✠ num Guilli. Raimundi de Josa. Sig ✠ num Guilli. arnaldi de bessora. Sig ✠ num Berengarii de Besora. Sig ✠ num bng. de sco. iusto. Sig ✠ num R. de pinello. Testium. = Theobaldus de hemon duulla qui hoc scripsit vice bng. de fonte. et hoc signum ✠ apposuit. = Signum ✠ mei bng. de fonte Qui hoc scribi feci.»

eus requerim tant com podem qe ues nostre cors si fer opodets tots uostres caualers e home de peu nos trametats ab pa. a .x. dies. Eqens sien de dimenge primer vinent a .viii. dies. que sera lo dimenge ans de sent Johan de jun al loc de cambrils. com mils arreats puxen per tant com uolem fer mal a homes de pera mola. ean Gauceran de lobera qe no uolen pendre dret de nos e de nostres ualedors e qens han feyt mal. si no eazo fer nouolets. zo qe no creem. auriem uos ademanar la pene de D morabatins. qe es la conuinenza feyta entra uos enos ab carta. Esive (?) uolets manat ho. Dades afornols v. idus junii anno domini .M.CC.XC.V.». Contestà en Galceran de Pinós que faria tot allò a que estava obligat per en Guillem Ramon de Josa, però que no havia d'anar contra la consciencia, «contra animam suam», puix no's recorda bé de dites convinences, per haver ja passats tants anys, qual nombre no puc expressar per estar esborrat en el document d'aont trec la referencia¹.

Les íntimes relacions entre les families Pinós y Josa eren degudes, a més de la proximitat d'abdós senyorijs, al matrimoni efectuat dos anys abans d'aquest requeriment entre Bernat Ramon de Josa y Elionor de Pinós, qui tingué, en 1308, un fill pòstum del seu espòs, pel qual, ab motiu de l'herencia, tingué llargues qüestions y lluites ab Maymó de Josa, component-se a l'últim pagant-li aquest tres mil sous barcelonesos de tern, y renunciant ella per sí y els seus descendents a tots els drets que pogué tenir per raó del seu fill als béns de son difunt espòs².

Les notícies sobre aquest castell que no porten referencia particular són tretes de l'Arxiu episcopal de Solsona, plecs d'Altés, del núm. 20 al 33.

CEURÓ

Un dels castells de la Ribera Salada més bellament y estràtegica situats pera les lluites mitgevals es el castell d'«Ozró u Ozoró o Zouró», com en diferents documents es anomenat, que encara conserva alguns antics murs de contenció y l'esvelt temple romànic de l'onzena centuria, baix l'advocació de Sant Julià.

D'aquest temple'ns parla ja la mare de Ramon Miró, Ermessen, en el seu testament de 1094³, pel qual sabem que hi residien un

1) Arx. mun. de Bagà, man. del not. Carpi, vol. II, fol. 69.

2) » » » » vol. XI, fol. 27.

3) A. E. de S., núms. 4 y 19.

«sacer» y diferents clèrics, als quals fa'l seu primer llegat «et ad guillem sacer de ozro . tona . i. el tina . i. .... et ad sancti iuliani ipsa uinea de iunent . cum ipsa medietate de ipso ortal de ozro».

La fatxada d'aquest temple va ser destruïda per un llamp en 1905.

En ell s'hi conserven dos retaules, pintats, en 1640, per Josep Fretó, qui, encara que tinguen molt que desitjar ses obres, seria

CEURÓ

pintor de gran renom pels molts de l'encontrada que poden esser atribuïts an ell per l'estil, y ab tota certesa puc assegurar, com a obra seva, un altre de Pampa y l'altar de Santa Llúcia del santuari de Santa Maria de Ça-Vila, que havia sigut l'altar major de Sant Julià de Ceuró, d'ont fou traslladat a l'actual lloc que ocupa en 1880, en qual data fou construït l'actual retaule.

De la família senyorial n'he trobades notícies al parlar d'Altés en la convinença entre en Peramola y Pere de Josa y en la persona del cavaller Bernat de Zodró, qui era emmullerat ab una tal Sibília y féu son testament al 3 de les idus de Maig de 1250¹. No obstant,

1) A. E. de S., plec de Pampa, núm. 1.057.

aquests el posseirien en feu per l'iglesia de Solsona, a la qual el donaren en Guillem y Bernat de Lavansa, al 3 de les calendes de Maig de l'any XIII del rei Lluís ¹.

N'Arnau de Coria, qui tenia aquest castell per l'iglesia de Solsona, sa negava a prestar homenatge al pabordre Bernat. Aquest, en 1342, 2 de les idus de Janer, acudí per apoderat a l'infant en Jaume d'Aragó, comte d'Urgell, clamant justícia. Al 15 de les calendes d'Octubre de l'any següent el comte expedí ses lletres en Balaguer manant a Arnau que regonegués y fes l'homenatge al pabordre. Havent obeït, el pabordre li donà l'investidura del referit féu, ab els corresponents títols, a 4 de les calendes d'Octubre del mateix any ².

En Ramon de Perdigués, senyor útil del mas d'aquest nom, que posseïa per l'iglesia de Solsona, va barallar-se en termes del mas Feixa ab en Bernat de Vilella, habitant d'aquest mas, que pertanyia a la jurisdicció del comte d'Urgell Pere d'Aragó. Guillem de les Feixes, batlle d'An pel referit comte, acudí per administrar justícia, y Perdigués, advertint que estava fòra de la jurisdicció de l'iglesia de Solsona, va fugir posant-se en saul. Volent-lo'l batlle empresonar, va assaltar la seva casa y embargà'ls seus béns. L'iglesia de Solsona ocorregué a l'atentat del batlle d'An pera que llevés l'embarc, per ser fet contra justícia y contra dret. Havent-ho refusat, el bisbe d'Urgell, a prec de l'iglesia de Solsona, excomunicà a tots els qui intervingueren en la violació dels drets de la mateixa en son vassall en Perdigués. Per fi, convingudes les parts, deixant lliure an en Perdigués y a tots els seus béns, declarant pertànyer tots al domini de l'iglesia y revocant y anulant tot lo practicat pel batlle, el bisbe d'Urgell alçà les excomunions ³.

ÇA-VILA

A l'enfront de Ceuró, a l'altra banda de la riera, ja desde'ls principis de la colonisació d'aquesta comarca, va establir-s'hi l'alou de Perdigués, construint el casal en un turonet, sobre'l qual encara avui se conserva senzilla, pobra, mitg ensorrada, la masoveria del mateix nom. Mitg kilòmetre més avall, vers la riera, en lloc més bell, més ufanós, més fèrtil, aprop d'una font, els senyors de Perdi-

1) A. E. de S., plec d'Ugern.

2) A. E. de S., plec de Ceuró, núms. 1, 2, 3 y 4, citats per Costa y Bofarull, *Memorias de Solsona*.

3) A. E. de S., lloc cit.

gués varen bastir una vila, la Vila de Perdigués, que avui encara es una de les més grans pagesies d'aquella encontrada, en la qual se respira una agradable sentor de vellesa, ab ses groixudes voltes y llar rodona il·luminades ab les típiques teyeres.

Una vila, una gran vila, encara que pagesívola, requeria allavors una capella.

Enfront de la mateixa s'alça un turonet solt, esbelt, com fet exprés pera pedestal d'un temple, y sobre d'ell construiren la capella ermitana de la vila, baix l'advocació de Santa Maria de Ça-Vila.

La primera noticia històrica que n'he trobada es del 13 de Maig de 1250, en el testament de Bernat de Zouró, en el qual fa un llegat de cinc sous a Santa Maria de «Zauila»¹; y, per la lipsanoteca, avui conservada entre trastos vells, y l'imatge, abdós d'igual temps, arqueològicament mirats, m'inclino a creure que no havia existit gaire abans d'aquesta centuria, y més que més no havent-se trobat cap anterior referencia entre'ls molts documents que he llegits d'aquell vehinat. L'imatge, verdadera joia d'art, es una d'aquelles gòtiques verges d'ivori que alguns arqueòlegs fan néixer al sigle XIII, per obrir nou horitzó, nova escola, a l'art escultòric.

Arribats els temps de les comoditats, el collet de l'Oratori, o de Santa Maria, com avui es anomenada la serradeta sus la qual fou edificada la capella de la vila, era massa lluny encara, — uns set o vuitcents metres, — y, podent-la bastir de nou ab les moltes almoines ab que'ls faels l'havien enriquida, determinaren posar-la més aprop, la meitat més, al peu del camí, sobre la font de la Mare de Déu, perquè sigués més visitada y més còmodament servida.

En Josep Vila y Llavall, amo de la vila, obtingué del bisbe de Solsona Lasala, estant de santa visita en Ceuró, en 1775, permis d'executar el traslado, que's féu, en solemne processó y acompanyament de les parroquies vehines, el 13 de Novembre de 1781, essent colocada l'imatge en una capella provisional, avui capella lateral de Santa Llucia en el mateix santuari, fins a ser completat, en 1788, ab els mateixos carreus de la capella destruïda, l'hermós temple que encara avui se conserva ab molta veneració dels faels.

En el lloc de l'antic temple, en memoria, hi edificaren un oratori o pilastra ab un petit ninxo en la part superior pera ser-hi colocada una imatge.

Al ser colocada aquesta en el temple nou abans d'esser acabat,

1) A. E. de S., lloc cit.

y ab el fi de poder utilizar els carreus del vell, fa creure que aquest ja amenaçaria ruina.

El poble que no té historia se la fa, inventant rondalles. Ignorants els ceuronosos de l'història de llur venerada imatge de Santa Maria, l'han inventada. El nom de Ça-Vila, en els temps moderns castellanisat, fou escrit Savilla, que de boca en boca passà a ser pronunciat Sevilla, qual nom els ha donat la clau de tota l'història.

Un soldat venint de la guerra, de la guerra de Sevilla, — d'aquí'l nom de l'imatge, — força fadigat, s'aturà al peu de la font per refrigerar sa gola assedegada. A propòsit o per descuit, va deixar-hi, entre unes mates, l'imatge de Santa Maria, trofeu de ses victories y conquestes. Va trobar-la un pastor de la vila, se la ficà al capell del gambetu, y, alegre y cofoi, va dur-la a casa. Explicà a tots la rica troballa, que escoltaren devots y embadalits, y a l'abocar-se tots a mirar el capell per contemplar-la, era buid: la Verge havia desaparegut, Déu havia obrat un miracle. Tornà a cercar-la a la font per tres vegades, y altres tantes, malgrat lligar bé la boca del capell, tornaren a trobar-lo buid sense l'imatge. Avisat el rector, l'hi edificaren un oratori al collet que porta avui el nom de Collet de Santa Maria, aont fou portada processionalment, ab gran solemnitat; més, com un pobre oratori no era digne de tant preciosa reliquia, tornà a la font altra vegada. Li feren vot de construir-li una capella, si no's movia de l'oratori, aont permanesqué fins que li fou construït l'actual temple.

Aquesta llegenda, de les més contradictòries en el seu genre, se conserva ben viva entre'ls comarcans y escrita en un llibret de l'arxiu parroquial de Ceuró, baix el títol *Memoria sobre la invenció de la miraculosa imatge de Nostra Senyora de la Vila, que's venera en la parroquia de Ceuró, bisbat de Solsona*, de qual arxiu trec també les dates històriques que he donades sobre aquest temple.

JOAN SERRA Y VILARÓ, PBRE.

(Continuarà)

Glixés de l'autor

EL CASTELL DE SANTA FLORENTINA

A vint minuts de Canet, riera amunt, se troba una de les construccions més notables de la Catalunya moderna. Part antiga dels segles XI y XII està admirablement combinada ab crugies suara construïdes ab art exquisit y riquesa enlluernadora.

L'antic castell dels Canet y Montaner ha sigut adaptat a la vida dels temps presents, ampliant-lo convenientment. L'actual propietari, D. Ramon de Montaner, volia deixar unes construccions que recordessin el seu nom: ho ha conseguit. Ajudat per l'arquitecte D. Lluís Domenech y pel seu gendre D. Ricart Cammany, el castell de Santa Florentina ha d'esmentar-se avuy com a una de nostres joyes artístiques més admirables.

El CENTRE EXCURSIONISTA, que ja l'havia visitat en altra ocasió, va creure oportú repetir la visita. L'èxit extraordinari de la mateixa demostrà ben clar la justa nomenada que Santa Florentina ha adquirit.

Exteriorment l'aspecte del castell es seriós: ningú endevinaria els tresors que tanca a dins. Pareds llises, ab senzilles finestres; torres emmarletades; silueta escaienta, més sobria y tranquila.

Passada la porta, entre-mitg de dos torres, se troba'l vestíbol. A l'esquerra hi ha la capella, ab daurat altar barroc, tancada per hermosa reixa. Una font raja a un costat, en bonica taça de pedra, sobre la qual, en una planxa de marbre, s'hi llegeixen aquests versos d'en Verdaguer, dedicats a Santa Florentina:

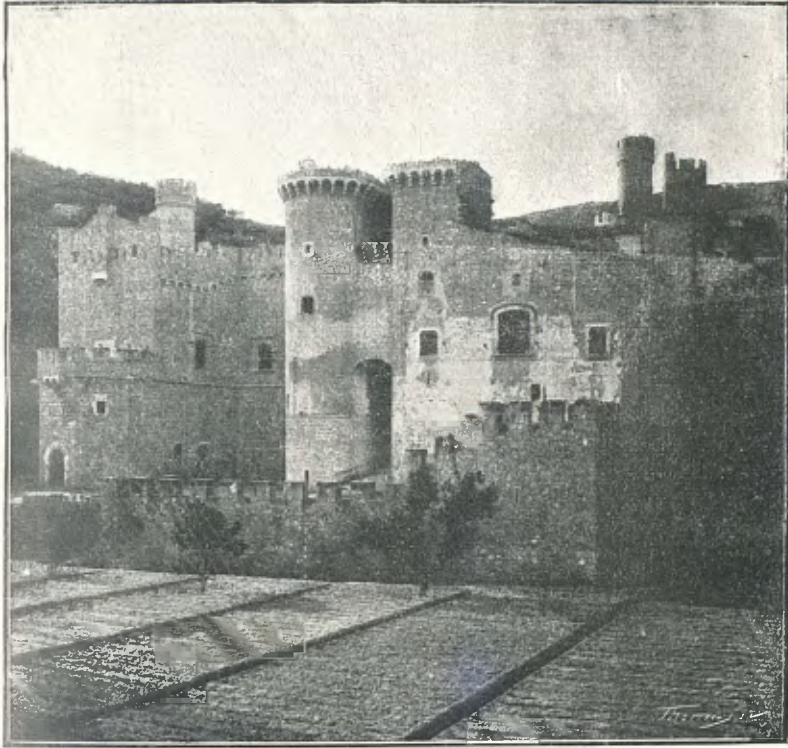
Naix una font cristallina
de nostra capella al peu,
símbol de l'aigua divina
de que Vós sou dolça deù.
¡Oh font dolça y regalada,
de vostres aigues del cel
donau-men una tirada,
que la del món es de fel!

Atravessant un reixat y les arcades del fons s'arriba al pati. Allí la vista s'encisa davant d'hermós conjunt. La galeria gòtica del Priorat del Tallat, transportada pedra a pedra desde la Conca de Barberà, se troba allí perfectament instalada. Finestrals gòtics del segle XVI, l'estatua de la Verge Maria de pedra, procedents del mateix lloc, embelleixen els nous panys de paret.

La galeria dóna entrada, per l'extrem més allunyat, a les cambres, aont hi ha majestuosos xemeneys de pedra picada, y per la porta del final de l'escala se passa al gran saló. Aquest, que recorda l'històrica Sala d'Armes dels castells feudals, té una estructura d'arcades apuntades que divideix el sostre en elements d'alçada diversa. El sostre es de fustes policromades y daurades, y els paviments són de marbres y mosaics. La nota dominant de la sala es la

grandiosa llar de foc, tota de marbre, ab nombroses figures esculp-
turades. Aranyes de ferro, penjant del sostre, animen l'espai. Al
costat d'aquesta gran sala hi ha'l menjador, ab altra xemencia.

Ens manca dir alguna cosa de la cripta, construïda sota la part
antiga del castell. Es també d'estructura gòtica, ab els aristons de

VISTA GENERAL DEL CASTELL

les voltes de marbre, ornats ab grans calats. Les canyes de les colum-
nes són de pedra calça de Girona. Les parets estan vestides ab
planxes de marbre. Els capitells representen escenes de guerra, de
la vida de Santa Florentina y dels primers cristians.

En el lloc d'honor de la cripta reposa'l cos de l'esposa del pro-
pietari, sobre'l qual nostre escultor Blay hi ha posat una de les
millors obres del seu cisell. L'estatua jaient sembla dormir; ab les
mans sobre'l pit, té agafades unes flors.

Contrasta la sumptuositat de lo explicat ab la senzillesa de la part antiga del castell, que, per esser-ho, té també interès. Cal també visitar aquestes cambres. Mobles antics, arques, rellotges,

INTERIOR DEL GRAN SALÓ

cornucopies, retaules, quadros de les èpoques gòtica, renaixement y barroquisme, formen un petit museu.

Els expedicionaris, que foren rebuts a l'arribar a Canet per D. Marian Serra y els socis del «Foment Catalanista», que'ls acompanyaren en la visita, quedaren complaguts y meravellats davant de tanta magnificencia. D. Ramon de Montaner va oferir la seva casa als socis del CENTRE EXCURSIONISTA d'una manera franca y completa, podent-ho veure y contemplar tot a plaer.

Acabada la visita, y després de la missa dita en la capella del castell, s'inicià'l retorn y passeig cap a l'hotel Mont Calvari, d'Arenys, l'edifici tant bellament emplaçat sobre les roques de la platja.

Després del dinar va esser visitada la «Granja Avícola» que D. Salvador Castelló posseeix a Arenys; y es feu un passeig per la vila, completant-se aixís la jornada. En diversos trens tornaren a Barcelona'ls socis del CENTRE que concorregueren an aquesta bonica y animada excursió. — G. M.

Glixés de N. Cuyàs

APLEC DE BALLS POPULARS DEL PALLARS¹

BALL DE LA CARINGOSSA

Andante

S'hi canta aquesta lletra:

Si la'n quieres por bailar,
saltar y brincar y andar por el aire,
esta es la caringossa del fraile.

Com soy Caringossa
aunque vey que lo baile sea mora.

- 1.ª Déjala'n sola, déjala'n sola.
- 2.ª Prengue compañía, prengue compañía.

Per ballar la Caringossa surt una parella sola al mitg de la plaça o sala; tots canten al compas de la música la referida posada, y la parella, ballant, va marcant ab els peus totes les notes. Quan diuen «prengue compañía», la que balla sola va a buscar un jove, y allavors ballen tots dos fins que's canta «déjala'n sola», en que la balladora fuig, y el jove va ballant sol fins que sent «prengue com-

1) Aquest aplec es el que obtingué'l premi ofert pel CENTRE en la «Festa de la Música Catalana» de 1908.

pañá», y va a buscar a una balladora; y aixís van ballant tots fins que estan cansats.

Aquest ball se balla per tots els pobles de l'alta montanya de la província de Lleida. A la província de Girona també's balla, havent-hi molt poca diferencia ab la música y la lletra, que es la següent:

Salga V., salga V., salga V.,
 que yo la quiero ver bailar,
 saltar y brincar y andar por el aire.
 Esta sí que es la Caringosa de un fraile.
 Como soy Caringosa,
 ¡ay qué bien que la bailas, hermosa!
 Aunque *vei* que lo baile sea mora,
 déjala sola, déjala sola.

Se balla sense donar-se les mans.

L'HEREU DE RIERA O BALL DELS BASTONS

Se balla per tots els pobles del Pallars.

Se posen dos bastons a terra en creu. El ballador o balladora se coloca de manera que li vingui un cap de bastó entremitg dels peus. Comença a tocar la música y va repicant tota la primera part, marcant ben bé les notes ab els peus; al ser a la caiguda posa'l peu dret en el segon angle que forma la creu, començant a comptar pel primer de l'esquerra, y el peu esquer en el primer angle de la mateixa banda; després posa'l peu dret en el primer angle de la dreta, y el peu esquer en el segon angle de la dreta, ballant aixís tota la caiguda y tenint compte de quedar-se a l'última nota a l'altre cap de bastó per fer la primera part de la música, y aixís donarà'l volt per tots quatre caps fins a tornar al cap d'aont ha començat.

Si's toca'l bastó ab els peus, paga penyora, y, si no, surt un altre a ballar.

A Isona (Conca de Tremp) posen un got ple de vi al mitg de la plaça y la creu damunt del got. Si ballant no'l giren, el ballador se beu el vi; però si toca'l bastó ab el peu, se gira'l got y no se'l pot beure, fent-li pagar penyora per càstic.

Al poble de Besuy el vaig veure ballar a dos a la vegada a dins de la creu.

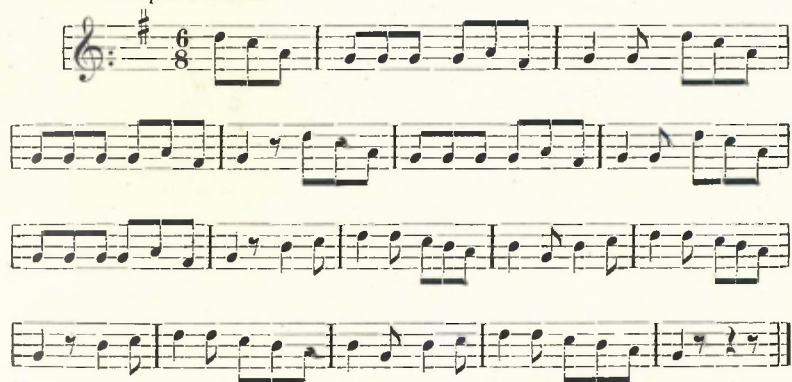
A Caldes de Bohí diu que'l ballen fent-hi molts *dibuixos* y combinacions.

Aquest ball tant el ballen els homes com les dònnes.

L'origen d'aquest ball diu que es de l'alegria tinguda per l'hereu Riera al veure a sa promesa curada per intercessió del Sant Crist, que'l va incitar a ballar al voltant de la creu.

LA MORRA

Temps de marxa

Se balla de dos en dos. Se posen l'un davant de l'altre, anant picant ab la mà'ls tantos.

Quan un guanya se gira cap a l'esquerra, aixecant la cama de dita banda, mentres ab la dreta sembla que va coixejant y va cantant:

Tum la y la, lan fa viroletà,
tum la y la, lan fa virolà.

El que perd no balla.
Mentres juguen van dient:

Un a la morra,
lan fa viroleta;
cinc a la morra,
lan fa virolà, etc.

Aquest ballet el ballen bastant els traginers pels hostals del Pallars. Jo l'he vist ballar a Hostalnou y Casovall.

Les noyes, en alguns pobles, també hi juguen els dies de festa, apostant-s'hi agulles.

ENRIC VIGO

(Acabarà)

NOTES

Concursos internacionals de skis.—Als dies anunciats varen celebrar-se'ls concursos y excursions ivernenques de Morez y d'Aigues Bones, ab regular assistència y animació. En aquest darrer punt varen efectuar-se interessants curses internacionals, de velocitats, salts, militars, de dames, etc.; y exercicis de luges, toboggans y bobsleighs, a més de diferents altres actes, festes y excursions pels voltants de Pau, Laruns y Aigues Bones. Van assistir-hi, entre altres personalitats, el campió noruec M. Durban-Hansen, el tinent Orre, M. Wilbur Wright, que's troba a Pau fent proves ab el seu aereoplà, y S. M. Alfons XIII, que hi assistí ab caràcter de mer espectador.

Al concurs de Morez va haver-hi també força animació, fent-se les curses de velocitat y salts per aficionats, guies, dames y militars, assistint-hi equips francesos, italians y noruecs; fent se salts de més de 30 metres (Durban Hansen, fòra concurs) y velocitats de 18 kms. per hora. Les carres de luges y bobs se feren ab dificultat a causa de l'estat de la neu. Va haver-hi, ademés, un match d'hockey y diferents festes oficials.

Un de nostres socis delegats, nostre bon amic el Comte de Saint Saud, ens escriu haver assistit a quatre concursos de skis celebrats darrerament. A primers de Febrer es trobava, junt ab ses simpàtiques filles, a Morez; el 14 assistia com a membre del Jurat al concurs de Campan, organísat per les societats de Turistes de Tarbes y Bagnères de Bigorre, baix la direcció de M. Le Bondidier; els dies 20 y 21 se trobava a Aigues Bones; y els 23 a 25 estigué a Gavarnie ab una quarantena de socis del C. A. F., Secció de Burdeus, presenciant diverses curses y les lliçons donades per M. Gélinet y el professor suís M. Bugnon.

També'ns diu el senyor Comte de Saint Saud que l'Ski-Club de Burdeus té projectada pera la vinenta Pasqua una sortida a les valls aragoneses de Sallent y Panticosa; y que per allí han causat excelent efecte les recents excursions realísades per la Secció d'Esports de Montanya del nostre CENTRE EXCURSIONISTA.

Congrés interpireneista de Tolosa. — Tal com ja indicàrem en un de nostres darrers números, el dia 21 se celebrarà a Tolosa'l Congrés de la Federació de Societats Pireneïstes, organitzat per la Secció dels Pireneus Centrals del C. A. F. y per la societat «Sports d'hiver Association». El programa acordat es, en resum, el següent: el dia 20, arribada y reunió de la Comissió de Toponímia y Topografia, y a la nit conferència per l'enginyer M. Juppont sobre *Els Pireneus pintorescos y industrials*, ab projeccions lluminoses per M. Lassalle. El dia 21, sessions del Congrés, recepció a l'Hôtel de Ville, gran banquet oficial, visita a la població y representació al Teatre del Capitoli. El dia 22, excursions a Saint Ferréol y al castell de Foix. En l'ordre del dia s'hi ha afegit el tractar de la creació d'un monument al Comte Russell, de qual mort varem donar compte en el número darrer.

Conferència important. — En la Secció Excursionista del «Centro de Lectura», de Reus, va donar-hi darrerament una interessant conferència D. Joan Ferraté sobre *L'espeleologia en la provincia de Tarragona*, exposant ab tot deteniment la formació de les grutes, avencs y coves existents en aquelles encontrades, y formant el seu catàleg espeleològic, en el que arriben a 72 el nombre de coves y grutes, o sia algunes més que les senyalades per Mossèn Font y Mossèn Faura en els seus respectius catàlegs.

El reyal pati de Santes Creus. — En la darrera visita realitzada an aquest antic monastir per la Secció d'Arquitectura del CENTRE va sorprendre l'atenció dels visitants l'avençat moviment de ruina que presenta'l pati reyal. La galeria gòtica del pis s'inclina enfòra de manera alarmant, y si bé per evitar sa caiguda s'han apuntalat carteles y arcs, això no es prou. Cal una seriosa restauració de dit pati. El Govern espanyol, que va declarar-lo monument nacional, deu demostrar que aquesta qualificació es quelcom més que un títol honorífic.

Cursa de luges al Montseny. — La Secció d'Esports de Montanya del CENTRE EXCURSIONISTA està organitzant, pera celebrar-lo dins del mes de Març, el primer concurs de luges que s'efectuarà al Montseny, pels macius de Matagalls. Ab aquest motiu es gran l'animació que regna entre nostres joves *sportmen*, essent alguns els que s'han apresat a inscriure-s per prendre part en les curses de salts y velocitat que hauran de realisar-se, havent-se enviat a buscar a dit objecte altra partida de luges, que arribarà de Suïssa d'un dia a l'altre. No dubtem de l'èxit d'aquesta primera tentativa, de qual resultat informarem als nostres llegidors.

Nova secció excursionista. — També a Vich hi va cundint el moviment excursionista. Ens consta que la societat «Catalunya Vella» acaba d'organisar una Secció d'Excursions, que molt prompte celebrarà la seva inaugural. Benvinguda sia.

REVISTA DE REVISTES

Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda, número corresponent a Agost de 1908.

Excursió a Verdú (acabament), per E. Arderiu; *Excursió a Poblet*, per Alfred Pereña; *Bibliografia*; *Noves*.

Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones, Janer de 1909.

Los Calderones y el monasterio de Nuestra Señora de Portaceli (continuació), per J. Martí y Monsó; *Por tierras de Flandes*, per F. Hernández y Alejandro; *Las antiguas ferias de Medina del Campo*, per C. Espejo y J. Paz; *La fiesta social*, per L. Pérez Rubin; *Sección oficial*.

Revista de Geografía Colonial y Mercantil, Janer de 1909.

Publica, entre altres, una traducció del treball de Lucien Briet *Los Pirineos y la Espeleología*; *La Crónica Geográfica*, etc.

Boletín de la Real Academia de la Historia, Janer de 1909.

Entre sos informes publica 'ls següents: *Lápidas visigóticas de Carmona y Gines*, per F. Fita; *La Ermita de los Santos en Medinasidonia*, per E. Romero de Torres; además de ses secciones de *Varietades y Noticias*.

Bolletino dell'Alpinista, Juliol-Desembre de 1908.

Lutto d'Italia; *Appunti turistici sull' epoca del Concilio di Trento*, per Andrea Galante; *Congresso della Soc. Alp. Troid.*; *Nel Gruppo del Cevedale*, per G. Lorenzoni; *Nel Gruppo di Brenta*, per Lares; *Francesco Guardi*, per G. Silvestri; *Il Congresso di Trento*; *Cima d'Asta*, per Mario Scotoni; *Da Ziano alla Marmolata*, per L. Marchetti; *All' inaugurazione del Rifugio «Carducci»*, per L. Parisi; *Osservazioni metereologiche*.

Alpi Giulie, Janer-Febrer de 1909.

Il Civetta dal ghiacciaio, per N. Cozzi; ressenya descriptiva d'aquella montanya y regió, ab datos ben interessants y varis gravats. Publica, además, la *Cronaca Alpina*, diferents notícies, una crida pera'l XXVII Congrés General, y la secció de *Bibliografia*.

Touring, Febrer de 1909.

Inserta, entre altres, els següents treballs: *I terremoti della Calabria e della Sicilia*, per A. Mori; *La trasformazione dei sepolcri nella bassa Etruria*, per L. V. Bertarelli; *Il Concorso internazionale di sky a Bardonecchia*; *Il Reno*, per Mario Beretta; *Motivi di paesaggio bresciano-veronese*, per G. C. Abba; etc.

Bulletin Pyrénéen, Janer de 1909.

Desde aquest número apareixerà cada mes. Conté'l següent sumari: *Nécrologie*; *Les officiers topographes aux Pyrénées*, per H. Beraldi; *Un pyrénéiste inconnu*, per H. Durand; *Pyrénées Asturiennes et Alpes Dolomitiques*, per P. Labrousche; *Les Monts Maudits*, per L. Le Bondidier, y el programa publicat pel «Comité des Sports d'Hiver» de Pau.

Bulletin Hispanique, Janer-Març de 1909.

Les camps de Scipion à Numance, per A. Shulten; *Algunas antiguallas del habla hispano-americana*, per R. J. Cuervo; *Cien fuegos*, per E. Piñeiro; *Lord Byron's Experiences in the Spanish Peninsula in 1809*, per Ph. H. Churchman; *Variétés, Enseignements, Bibliographie y Chronique*.

La Montagne, Febrer de 1909.

La montagne en hiver, per A. L. Meurice; *Trois lettres de Mlle. d'Angeville au capitaine Markham Sherwill*, per H. Mettrier; *Quelques notes sur le III Concurs International de Ski*, per R. Gélinet; *Chroniques, Bibliographie y Méteorologie*. Publica, ademés, diferents ilustracions y una vista panoràmica de la Punta de Méan-Martin, per acompanyar el treball de M. Helbronner, insertat en el darrer número d'aquesta important publicació.

Havem rebut igualment varies *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes*, *Revista Musical Catalana*, *Hojas Selectas*, *La Fotografia Práctica*, *Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales*, *Boletín de la Real Sociedad Geográfica*, *Revista de Menorca*, *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, *Revue Catalane*, els butlletins de la Societat Húngara de Geografia y del Club Alpi de Crimea, *L'Excursionista*, y algun altre.

E. V. R.

CRONICA DEL CENTRE

FEBRER DE 1909

EXCURSIONS Y VISITES

EXCURSIÓ PARTICULAR A JACA Y A LA VALL D'HECHO (Pireneus d'Osca), efectuada per D. Juli Soler y Santaló'ls dies 20 a 28 de Febrer. — Dit senyor sortí de Barcelona'l dia 27, en el primer tren, vers Lleida, Tardienta y Osca, arribant-hi a la mateixa tarda. L'endemà, a les deu del matí, tornava a sortir ab el ferro-carril de Jaca, y, baixant a l'estació de Riglos, y després d'un recorregut a peu de 4 kilòmetres, arribà al mitg-dia al poble del mateix nom. Durant les vintiquatre hores que hi féu d'estada allí, contemplà'ls imposants Mallos, que encapsalen el pintoresc poblet, resseguint-los en tota

llur extensió, per llur base, ja que gairebé tots són inaccessibles, desde'ls capritxosos Galochos, vers sol ixent, fins a la colossal agulla monolítica anomenada de Firé, cap al ponent. Visità, aixís mateix, les venerades imatges de la Verge del Mallo y la de Carcavilla, notables exemplars de l'art romànic, existents a l'iglesia; la curiosa capella de Sant Martí, y son magnífic altar gòtic.

Reempenent la marxa, ab el ferro-carril se trasladà a l'extrem de la línia, a la ciutat del riu Aragon, la pirenenca Jaca, aont hi arribà a poc més de la una de la tarda del dia 22.

A fi d'aprofitar el bon temps que hi feya, marxà l'endemà de Jaca, y ab el cotxe diligència recorregué 20 kilòmetres de la carretera de Pamplona, vorejant sempre'l riu Aragon o de Canfranc. Algunes dificultats s'oferreren en el trajecte, aont les geleres s'hi extenien en les ubagues de la carretera. A l'hostal del Pont de la Reina deixà'l cotxe y la carretera de Navarra, y ab un carruatge particular sortí per la carretera que condueix a la Vall d'Hecho, remontant sempre la conca del riu Subordan; trànsit bon xic penós, tenint de baixar molts troços, y fins ajudar a la cavalleria, per causa de trobar-se la carretera ben tapada per les glaçades congestes. Fets els 23 kilòmetres y entrada la nit, arribà a la vila d'Hecho, capital de la vall.

Allí hi feu estada curta, a fi de completar l'aplec de datos y fotografies que havia començat en el viatge del passat istiu per aquell típic país. Ab el mateix objecte passà al vehí poble de Siresa, visitant més detingudament l'antiquíssim monestir.

El dia 25 sortí de Siresa, y, acompanyat de dos guies del país, se dirigí a la regió alta de la vall, vers els Ports, seguint els hermosos congostos del Castell y d'Oza, en aquell temps rublerts d'endurida neu; y els espessos boscos d'abets y faigs. El riu Subordan, que s'escola pel fons de la gorja, se trobava ben glaçat, permetent son pas a gual y a peu aixut.

La forta jornada fou dificultada per l'estat de la neu. Malgrat això, pogueren assolir l'extrem N. de la gorja, envistes de l'oberta ribera de Guarinza, ovirant desde aquell lloc un espectacle ben atrayent, ab l'alterosa serralada dels ports de l'Acherito y del Palo, ab llurs vessants cobertes per groixuda nevada. El fort vent que hi regnava, aixecant fi polsim de neu, els féu recular, y, desfent el camí, retornaren al poble de Siresa, aont hi arribaren ja de nit.

Complert el plan de l'excursió, y després d'una curta aturada a Hecho, se trasladà, nostre amic, per la mateixa ruta de l'anada, a Jaca, ont hi féu altra parada; y desde allí, per Osca, retornà a Barcelona, aont hi arribà'l matí del dia 28.

SECCIÓ D'ESPORTS DE MONTANYA

A NURIA Y SERRA DE NOUCREUS. — Ab el primer tren del dia 31 del passat Janer sortiren cap a Ripoll y Ribes els nostres consocis Josep Amat,

Enric Pizzala, Albert Santamaria y Manuel Tey, els quals, ben equipats y provehits de skis, se dirigiren aquella mateixa tarda vers la vall y santuari de Nuria, ont arribaren prop les deu del vespre. La neu, que arribava fins a Ribes mateix, era molta y tova, dificultant el poder fer camí; en cambi, dins l'engorjat del Cremal hi havien varies pales de neu glaçada que augmentaven aquelles dificultats. Després de passar la nit a Nuria, ont regnava una temperatura excessivament freda (10 graus sota zero), van sortir l'endemà cap a la serra de Noucreus (2.800 m. d'alt.), passant per la fondalada y per la comarca de Les Mulleres, desde ont, a causa del temps invertit en l'ascensió y del fort vent que hi regnava, emprengueren el retorn a Nuria y Ribes, ont arribaren ja ben entrada la nit, retornant a Barcelona l'endemà.

A CAMPRODON, SET CASES Y MURENS. — En els mateixos dies que's realitzava l'excursió anterior, altre agrupament, format dels senyors Gosch, Tatxé, Tristany y Vila, sortia cap a Sant Joan y Camprodon, arribant a la nit mateixa del dia 31 al poble de Set Cases ben envoltat de neu, que igualment cobria totes les planes de Vilallonga, Llanàs y Camprodon. A Set Cases hi feya una temperatura de 13 graus sota zero. El dia 1, de bon matí, sortiren els nostres amics cap a la vall de Carlat y Estret de Murens, passant per la font del Sauc y arribant un poc més amunt del Pla dels Hospitalets, no sent-los possible arribar a Ull de Ter pel mal estat de la neu, reculant vers Set Cases, ont entraven a hora ben avançada de la nit. Malgrat anar tots provehits d'alts bastons, piolets y raquetes, l'excessiva quantitat de neu tova y la força del torb els va impedir avançar. El dia 2 retornaren a Barcelona junt ab l'amic Balcells, que s'havia quedat a fer pràctiques de skis pels voltants de Camprodon.

A CAMPRODON, ULL DE TER Y RIBES. — Realisades les dugues excursions anteriors sense poder atravesar l'alta carenada que separa les valls o vessants del Ter y del Freser, va organitzar-se altra sortida an aquest fi, que feliçment va aconseguir-se. A tal objecte van sortir el dia 21 els companys senyors Amat, Castelló, Santos Mata, Santamaria y Ramon Tey, ben provehits de skis, raquetes, piolets y crampons, arribant fins a Set Cases sense grans dificultats. A l'endemà matí's dirigiren tots ells, menos el senyor Castelló, que havia de retornar a nostra capital, cap a la Vall de Carlat y estret y reconcs de Murens, ont toparen ab dificultats, podent de totes maneres arribar al Xalet-refugi d'Ull de Ter per allà les cinc de la tarda. La neu, arremolinada a la part davantera del mateix, tapava casi per complet les seves dugues portalades, per lo que'ls nostres companys tingueren d'obrir-se pas com pogueren, saltant aixís al seu interior, ont passaren la nit al voltant d'un bon foc. El dia 23, a les nou del matí, deixaven el Xalet, enfilant-se vers el coll de la Marrana (2.490 m. d'alt.), que tingueren d'escalar a cops de piolet y ajudats pels crampons; desde la Coma de Fresers baixaren ab skis cap al planell de Coma de Vaca, seguint després tot el difi-

cultós engorjat del Freser, arribant a Ribes aquell mateix vespre y a Barcelona l'endemà, dia 24.

AL MONTSENY. — Varies han sigut també durant aquest mes les excursions realisades a les diferents encontrades del Montseny pels nostres amics de la Secció d'Esports de Montanya. Entre elles mereix especial menció l'efectuada a primers de mes pels senyors Badia, Massó y Sala, que, sortits de Barcelona ab el tren de les cinc del matí, se dirigiren vers Gualba, Gorc Negre, ont trobaren ja les primeres neus, y Santa Fè, ont era molt abundosa, alcançant arreu una gruixaria de prop de dos pams, y ont arribaren a les onze tocases. Aprop l'una sortien vers la carenada del Turó de l'Home, pujant ab dificultats per entremitg d'aquells boscos d'abets y faigs, coberts per una capa de neu tova de quatre pams, per la que anaven ensorrant-se, fent penosa aquella ascensió. A causa de lo tard que era y de la boira que s'havia ensenyorit dels cims, deixaren d'arribar al turó esmentat, y pel coll de Santa Elena, Fogàs y Campins arribaren a Sant Cloni ben justos per agafar el darrer tren, que'ls retornà a Barcelona.

SECCIÓ D'ARQUITECTURA

AL CASTELL DE SANTA FLORENTINA, CANET Y ARENYS DE MAR. — Va realisar-se'l dia 2 d'aquest mes, ab assistència de més de 150 senyors socis, entre'ls quals figuraven varies senyores. Son objecte principal era visitar la mansió senyorial o castell de Santa Florentina, propietat de D. Ramon Montaner, y del qual ja parlem en altre lloc del present número a l'acompanyar unes reproduccions fotogràfiques de sa vista general y interior del seu gran saló.

A SANTES CREUS, POBLET, TARRAGONA Y TORTOSA. — Organisada per la mateixa Secció d'Arquitectura va tenir lloc dita excursió durant els dies 21, 22 y 23, ab algunes variacions en el plan anunciat. El primer dia'l dedicaren a Santes Creus, fent nit a Valls; el segon a Poblet, arribant cap al tard a Tarragona; y el tercer, mentres part dels expedicionaris se quedaven an aquella històrica ciutat, arribant fins a l'aqüeducte romà o Pont de les Ferreres, altre's dirigia a Tortosa, fixant-se especialment en sa catedral y palau episcopal, mereixedors de detingut estudi.

A LA CASA DE D. ANTONI M.ª GALLISSÀ. — Com a tribut d'admiració a la memoria del gran mestre y per ensenyança sempre feconda, el dia 28 d'aquest mes la Secció va visitar la casa que en vida habità'l malaguanyat artista, per ell arreglada ab gust exquisit. L'escala, el despaig, el menjador, l'habitació d'aquell gran arquitecte, foren devotament examinats pels visitants, acompanyats de nostre consoci senyor Moragas, membre de la familia Gallissà, qui va mostrar a tots ells nombrosos dibuixos y fotografies de varies obres, quedant molt agraits de les atencions rebudes.

SESSIONS Y CONFERENCIES

TROBALLE PREHISTÒRIQUES A LA GARROTXA. — El dia 5 D. Josep Bosoms y Managal va donar una important conferencia ressenyant tots els més notables objectes arqueològics darrerament descoberts en diferents coves del terme de Serinyà y altres encontrades, dels que ja parlarem en una nota del nostre passat número de Janer. El senyor Bosoms va exposar tots els treballs realitzats per ell y el seu senyor pare sense altra ajuda que sos propis coneixements y entusiasmes, donant lloc a un petit museu força interessant, que dits senyors han montat en sa propia casa de Serinyà. Durant la conferencia varen presentar-se diverses projeccions fotogràfiques dels principals objectes trobats y aspectes de les sales ont estan instalats.

LA FOTOGRAFIA EN COLORS. — El dia 12 nostre company D. Geroni Martorell va presentar una serie de proves fotogràfiques obtingudes per D. Gaspar Homar sobre plaques autocromes pel sistema dels germans Lumière de París. Durant la projecció de les diverses vistes de paisatges, flors, retauls y retrats, el senyor Martorell féu avinent les series dificultats d'aplicació d'aquests sistemes fins avuy empleats pera l'obtenció de les fotografies en colors, exposant tot el seu procés y operacions a que han de subjectar-se.

DE LA PLANA DE VICH AL COR DE LES GUILLERIES. — Durant els dies 19 y 26 nostre consoci D. Josep Massot y Palmers va donar les seves darreres conferencies ressenyant varies excursions per ell efectuades per aquelles encontrades de La Plana y abruptes Guilleries. En la primera descrigué especialment Sant Pere de Casserres y el Castell de Sabassona, y en la segona la vila de Sant Julià de Vilatorrada y sos pintorescos encontorns, com també diferents de ses més típiques costums. Se projectaren gran nombre de vistes fotogràfiques dels llocs ressenyats.

SECCIÓ DE FOLK-LORE

LA VIDA DELS PASTORS. — Els dies 13 y 27 nostre consoci D. Rossend Serra y Pagès va seguir les seves series de conferencies sobre aquell tema. En la primera va tractar de les tries del bestiar, de les arplegues y fires, acabant d'explicar ab minuciositat de detalls l'organització dels pastors, la formació dels remats y la festa patronal de Sant Gil en el santuari de Nuria. Una serie molt notable de clixés deguts als senyors Torras, Soler, Paluzie y Cardellach varen ilustrar la conferencia.

En la darrera conferencia sobre *La vida dels pastors* va referir-se'l senyor Serra a les diverses especies folk-lòriques que'n tracten reflexant-la exactament, unes com sortides dels mateixos pastors, y altres que denoten un veritable desconeixement, venint a ser pel folk-lore lo que'ls quadros d'en Watteau, que per idealisar la vida pastoril en feya una cosa completament ficticia. Va ocupar-se després de diferents proverbis, modismes y

supersticions de pastors; d'algunes corrandes y de l'antic poema bucòlic *La vida dels pastors*, que, tot guardant el bestiar, reciten desde fa sigles, acabant fent una síntesi del caràcter moral dels protagonistes, entrant en detalls corresponents a llur avarícia, llestesa, insociabilitat y caràcter venjatiu d'alguns. Com l'hora era ja ben avançada, el senyor Serra indicà que anava a acabar ab unes quantes consideracions respecte'ls demés punts que faltava tractar; però, a prec del nombrós públic que l'escoltava, accedí a deixar per una darrera conferencia la continuació de l'exposició de tant interessant assumpte.

CURS D'ARQUEOLOGIA

Conversa CII (dia 1). — Divuitena de les Hispanies ante-romanes. — L'orfebreria ibèrica (continuació).

Conversa CIII (dia 8). — Dinovena de les Hispanies ante-romanes. — Les fíbules y armes ibèriques.

Conversa CIV (dia 22). — Vintena de les Hispanies ante-romanes. — Numismàtica.

SECCIÓ METEOROLÒGICA

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARÁN)

RESUM DE LES OBSERVACIONS DEL MES DE FEBRER

TEMPERATURES (a l'ombra)				PRESSIONS BAROMETRIQUES A 0° Y AL NIVELL DEL MAR															
MITGES MENSUALS		MAXIMA	MÍNIMA	MITGES MENSUALS															
8 MATÍ	8 TARDA	EN 24 HORES	EN 24 HORES	8 MATÍ	8 TARDA														
- 3°·7	- 1°·3	14°·3 (dia 22)	- 11°. (dies 14, 15 y 27)	768·6 mm.	767·4 mm.														
ESTAT DEL CEL { <table style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>Dies serens . . .</td><td>15</td></tr> <tr><td>» nublados . . .</td><td>4</td></tr> <tr><td>» coberts . . .</td><td>9</td></tr> </table>				Dies serens . . .	15	» nublados . . .	4	» coberts . . .	9	<table style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>Dies de pluja . . . . .</td><td>6</td></tr> <tr><td>» de neu . . . . .</td><td>7</td></tr> <tr><td>» de glaçada . . . . .</td><td>28</td></tr> <tr><td>» de glaçada total . . .</td><td>1</td></tr> </table>		Dies de pluja	6	» de neu	7	» de glaçada	28	» de glaçada total . . .	1
Dies serens . . .	15																		
» nublados . . .	4																		
» coberts . . .	9																		
Dies de pluja	6																		
» de neu	7																		
» de glaçada	28																		
» de glaçada total . . .	1																		
TOTAL DE PLUJA MENSUAL: 11·5 mm.				VENTS DOMINANTS															
» DE NEU		» 100 »		8 MATÍ	8 TARDA														
				SSW.	NE														

J. S. S.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA sols se declara responsable de lo contingut en la *Secció Oficial* del seu BUTLLETÍ, deixant íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.